

IRODALMI MÚZEUM

A PETŐFI IRODALMI MÚZEUM HÍRLEVELE

Rejtő Jenő - emlékkiállítás

Ottlik képeskönyv

Előzetes

Új kiállításunk -

Erotika a magyar irodalomban

50 éves a Petőfi Irodalmi Múzeum

2003-2004

III. évf. 4. szám

A TARTALOMBÓL:

HÍREK

3. oldal

KIÁLLÍTÁSOK

Az elloptott tragédia

Rejtő Jenő-émlékkiállítás a

Petőfi Irodalmi Múzeumban

4-7. oldal

„...magányosan szálló S...”

Szép Ernő (1884-1953) kamarakiállítás

8-10. oldal

„A költészet magasztos tempломom”

Kiss József-émlékkiállítás (1843-1921)

11-12. oldal

VISSZAPILLANTÓ

Sikeresen debütált új családi programunk

Irodalmi karácsony és könyvvásár

13. oldal

Boldogságidő

Csaplár Vilmos írása a Szépirók Társasága

évbúcsúztató estjéről

14. oldal

Konfliktus igazi összecsapás nélkül

Bródy Sándor és Hunyady Sándor szakítása a

Felolvasó színpadon

15. oldal

Szalonspicc

Folytatódott Kabaré múzeum sorozatunk

16. oldal

KÖNYVEKRŐL

Bäck Mancsi, az elfeledett fotográfusnő

Gömör Béla monográfiájának bemutatója

17. oldal

Autentikus nagyítások

Ottlik képeskönyv

18. oldal

Búcsú bezárult kiállításainktól

Kozma Éva rovata

19. oldal

INFORMÁCIÓ

20. oldal

IRODALMI MÚZEUM

A Petőfi Irodalmi Múzeum hírlevele

ISSN 1588-2942

Kiadja a Petőfi Irodalmi Múzeum

Megjelenik negyedévente

Weboldal: www.pim.hu

Cím: 1053 Bp., Károlyi Mihály u. 16.

Tel.: 317-36-11

Fax: 317-17-22

Felelős kiadó:

Ratzky Rita

Főszerkesztő:

Sulyok Bernadett

Főszerkesztő-helyettes:

Unger Zsolt

Olvasószerkesztő:

Thuróczy Gergely

Látványterv:

Gaál Réka

Fotó:

Dobóczy Zsolt

Gál Csaba

Szántó Endre

Nyomás:

B.EST. Nyomda

PETŐFI IRODALMI MÚZEUM

1053 Budapest, Károlyi Mihály utca 16.

Tel.: 317-3611, 317-3450, Fax: 317-1722

E-mail: sdetti@pim.hu

Weboldal: www.pim.hu

Látogatási idő 10-től 18 óráig. Hétfő szünnap.

A Tamási Áron emlékszoba

hétköznapokon 10-18 óráig látogatható.

Kutatószolgálat a tudományos kutatók és a média számára:

Könyvtár: H-Cs: 10-16

Kézirattár: H-Cs: 9-16, P: 9-15

Művészeti és Relikviatár: H-Cs: 10-16

Hang- és Videótár: H-Cs: 10-16

BELÉPŐJEGYEK:

Felnőtt: **280-**

Gyermek, nyugdíjas: **140-**

Családi: **560-**

(2 felnőtt és kiskorú gyermekeik)

Mindegyik múzeumba egy hétig érvényes

kombinált jegyek:

Felnőtt: **560-**

Gyermek, nyugdíjas: **280-**

Tárlatvezetés: **784-**

A tárlatvezetésre bejelentkezni

dr. Kozma Évánál a 317-3611/245-ös telefonszámon

vagy a muzeumped@pim.hu e-mail-címen lehet.

Múzeumpedagógiai foglalkozásainkra várjuk

általános iskolai osztályok jelentkezését!

Helmich Katalin múzeumpedagógus

Tel.: 317-3611/243 E-mail: helmichk@pim.hu

A **Petőfi Irodalmi Múzeum** és a veszprémi **Új Horizont Kiadó** 2003. november 10-én, hétfőn sajtótájékoztatót és könyvbemutatót tartott a Károlyi-palotában: *Az Állj fel torony árnyékában - Magyarok francia földön* című antológia premierjére került sor. Délelőtt 11-kor a sajtó képviselőinek a kötet egyik szerkesztője, A. Szabó Magda, lektorai, Illyés Mária és Márkus Béla, valamint a kiadó képviselőjében Raffai István mutatták be a művet. Ezt este 6 órakor az antológia immár a nagyközönségnek szánt ünnepélyes debütálása követte, a kötetből válogatott versekből, prózarészletekből álló műsort Tóth Éva és Lukács Sándor színművészek adták elő.

A **kiskunfélegyházi Petőfi-tálc**ként emlegetett relikvia immár a Petőfi Irodalmi Múzeum gyűjteményét és állandó Petőfi Sándor-kiállítását gazdagítja. A tálat a Kiskun Múzeumban található üvegnegatívon csodálhatták csak meg eddig a látogatók, mert generációkon keresztül a Petrovicsékkal jóban levő Varga család, majd leszármazottaik birtokában volt. A relikvia 2003. december közepén került vásárlás útján a PIM tulajdonába. Az emléktárgyat a család mai képviselője, ifj. Varga Béla (a világ- és Európa-bajnok, olimpiai 3. helyezett birkózó dr. Varga Béla fia) kedvező áron adta át a múzeumnak, hogy méltó helyen őrizték továbbra, emellett pedig a nagyközönség számára is elérhetővé válhassék. A tálon látható évszám, 1757, a készítés dátuma, tehát már koránál fogva is kuriózum lehetne a festett, igen esztétikus habán-tál.

A **Petőfi Irodalmi Múzeum** és a **Kijarat Kiadó** közös kötetbemutatójára 2003. december 18-án került sor a Károlyi-palotában. A *Szó - Elbeszélés - Metafora - Műelemzések a XX. századi magyar próza köréből* című tanulmánykötet a Károli Gáspár Református Egyetem és a Pázmány Péter Katolikus Egyetem intézményközi együttműködésének eredményeként jött létre. A kötetben fiatal kutatók tanulmányai olvashatók, akik a XX. századi magyar próza kiemelkedő és közismert alkotásait a szó tropológiai működése és szövegképző aktivitása felől elemzik. A szövegközeli értelmezések az elbeszélés és a hangzás, a név, a metafora, a történet, az intertextus, valamint a műfaj között létesülő viszonyt veszik vizsgálat alá. A jelenleg is folyó műhelymunkának a Petőfi Irodalmi Múzeum ad otthont. A könyvet Dobos István irodalomtörténész mutatta be, majd a két szerkesztő, Horváth Kornélia és Sztár Katalin beszélt munkájukról.

Kortárs költészet kortárs grafika címmel a Petőfi Irodalmi Múzeum adott otthont az 5. Országos Grafikai Biennálénak. Az első 1995 őszen nyílt a Kecskeméti Képtárban, melyen a kecskeméti Műhely Művészeti Egyesület által meghirdetett országos pályázatra beérkezett és a zsűri által válogatott művek szerepeltek. A pályázat és kiállítás 1995 óta két évente kerül megrendezésre. Az idei pályázatra hetvennégy művésztől 173 mű érkezett, ezekből a zsűri harminckilenc művész 43 grafikáját választotta ki. Az idei díjazottak: Benes József, Hegedűs 2 László és Kovács Péter Balázs. A tárlat 2003. november 27-től 2004. január 15-ig volt megtekinthető múzeumunkban.

Tóth Éva és Lukács Sándor

- Tessék tudomásul venni, hogy itt nem jelentéktelen az ok, amely fennforog a szőnyegen! Itten most töltünk tiszta vizet a nyílt kártyákba: a halászok kihorgásztak egy tetemet, amely azonban még élt. - És mert többen is elmosolyodtak, Prücsök energikusan körül nézett. - Ezen nincs mit nevetni kérem! Ha valaki halálra ússza magát, az köztragédia! Két teljes frank értékű bizományi krizantémet vittem a szegény ember jeltelen sírjára, amelyen ez állt: „Frédéric Louvain, élt negyvenkét évet.” Mert ez a sír olyan jeltelen volt, hogy még azt is ráírták krétával a táblára: “Albert! Ide nem kell a locsoló meg kerti olló!... Ha keresnek, a trafikban vagyok!”

(Rejtő Jenő: *Az ellopott futár*)

Múzeumunkban *Az ellopott tragédia* címmel rendezett tárlat több szempontból rendhagyó. Maga a téma-választás is az: eddig még nem volt példa rá, hogy légi-ösregények, kabarétréfák és operettek szerzője az irodalmi kánonban érezheti magát, komoly állami intézmény falain belül kap vendégszállást. Mostoha sors jutott neki életében, utóélete is mostoha: kéziratainak többsége elkallódott, az irodalomtudomány alig jegyzi. Igaz, hogy egyik legpestibb magyar írónk emlékét pár éve már utcanév őrzi Budapesten, rajongói pedig a szobrára gyűjtenek, ám ezek civil kezdeményezések, a hivatalosság eddig különösebben nem kényeztette: kultuszának világot felejtő deszkái underground vizeken magaslanak... Így természetesen kiállítása sem volt még, pedig ő a magyar irodalom egyik legolvasottabb írója. Rendhagyó a tárlat megközelítésmódja is: hisz ugyan mit lehet kiállítani a vagabond életvitelű íróról, akitől egy kusza és hiányos kéziratanyagon túl semmit nem őriz a PIM? És rendhagyó a látvány, lévén múzeumba egyáltalán nem illő helyszíneket és tárgyakat varázsol az óvatlan látogató elé (hogy a szagványról ne is szóljunk: a tárlatnak otthont adó termekben hagyma- és piaszag terjeng).

A háromtermes kiállítás első tere egy matrózkocsmá (Kávéház és Étterem a Négy Döglött Patkányhoz, Az úri közönség táncol!): hajópadló, félhomály, obligát hátbaszúrt tengerész, kocsmapult, boxer, kések, piszkosra festett és borral lelocsolt falak, muslincák stb. A „fülbevalót” Vallai Péter színművész hangkollázsa szolgáltatja, aki *A három testőr Afrikában* részeges állomásfőnökét szólaltatja meg kabócazírregéssel, csuklással-böfögéssel, gajdolással stb. De itt kap helyet az örök pesti kispolgár, Vanek úr szentélye is: fürdőnadrág és némi citrom, a savhiány okán. Középpont pedig, kissé szürrealizmusba hajlón a nyolcfokú létra, Melanie tetején épp Rejtő tűnik el a szemünk előtt: egy lépésre van a mennybemeneteltől, már csak egyik farmernadrágos lába látszik, amint eltűnik a plafonban. És persze láthatunk jó pár első kiadású Rejtőt is nincs mit csúnyítani, ezek a könyvek valóban ponyvák

voltak, a szó nemtelen értelmében, silány minőségű, igénytelen, untetszetős kötetek.

A második tér melegbarna falai közt egy lepusztult szerkesztőségi szobát idézünk meg rozzant íróasztallal, foszló szőnyeggel és táskairógéppel, de itt tudhatunk meg legtöbbször „az igazi Rejtőről” a falakon közszemlére tett kéziratoknak köszönhetően. Kézzel írt levélrészletek, kiadójának küldött dörgedelmeik, gépiratok – köztük az ironikus önreflexió magasiskolája, a *Sohasem tudtam írni!* –, összefirkált és tisztázásra váró kéziratok, egy önéletrajz, amellyel tisztos polgári állásért pályázik, valamint szignózott versek. Igen: Rejtő (akkor még Reich) Jenő költőnek indult, ám szerencsére idejekorán rájött, hogy a rossz Ady-utánérzésekkel jobb, ha nem publikálja ki tudja, mit vesztettünk volna, ha kitart a költői hivatás mellett...

A harmadik terem falai valósággal vakítanak, rajtuk Korcsmáros Pál jó 30 éve készített nevezetes *Füles*-beli Rejtő-képregényeiből nagyított oldalak (immáron kiszínezve), a többi néma csend. Majdhogynem halotti, ha úgy tetszik, hisz a fehér falak közt egy valóságos sivatag tárul a belépő elé, köszönhetően a több mázsa kiszórt homoknak (vö. porhintés...). Kísérteties légiósok lebegnek a magasban, az egyenruhák és sapkák alatt azonban a Láthatatlan Légió rekonstruált felszerelését szintén megcsodálhatni lila nadrág, napszemüveg, gumikesztyű, zicherejsztű és teniszütő, no meg váltás fehér-

nemű és önborotvakészlet, francia zászlócska, fegyverek... A sivatagban ráadásképp egy Bradley Tamással „eltömött” böhöm jupiterlámpa is árvalkodik (alatta félig a homokba temetett filmtekerés), jelezvén a Rejtő-könyvek megfilmesíthetőségét: P. Howard életművében vizualitás és verbalitás szétválaszthatatlanul egybefonódott, melyek méltó megjelenítésére mindezek talán csak a képregény volt képes (de már készülően a rajzfilm). És itt kapott helyet Rejtő stilizált halála: harmincnyolc évesen, 1943 elején tűnt el munkaszolgálatosként a Don-kanyarban, pusztulásának pontos körülményei ismeretlenek. Ezt szimbolizálja a munkaszolgálatos zubbony és a homokba ázott fénykép, a háborús veszteségkarton és a „kétfejű” aprópénz, amelyben Rejtő talán legjobb könyvének, a *Csontbrigád*nak egyik fő motívuma támad föl. Emlékszünk: a főhős fej vagy írás alapon vállalta el a főbenjáró bünt, és csak később szembesült azzal, hogy a hibás érmének nincs írása. Innét a kiállítás címe is, a szerzővel szólva, pontosan: „Mit tegyen az ember, akitől elrabolták a tragédiáját?”

A folyosóra lépve Rejtő stilizált síremlékébe botlunk egy embernagyságú, rusztikus küllemű, durva, betonra emlékeztető anyagból való torzó, belévágva egy csákány (a *Csontbrigád*ban a pénznek nincs értéke, a csákánycsapás számít fizetőeszköznek), rajta pedig Rejtő saját sírvers-paródiája: *Sír (a) felirat...*

S itt, a kiállítás legvégén láthatók a Magyar Képző- és Iparművészek Szövetségének Éremszakosztálya által hirdetett *Piszkos Fred, a kapitány* c. pályázatra beérkezett alkotások. A rendhagyó szerzőhöz rendhagyó érmek dukálnak – s aki igazán vette a rejtői adást, az nem a hagyományos, laposkerék plakettben gondolkodott. A műfaji keretektől (kerékektől) kilépő szellemes érmek némelyikének anyaga nem fém (de fa, csont, bőr, terrakotta stb.), mások háromdimenziósak avagy többszögletesek, olyik használati tárgyra hajaz (tengerészsapka, táska), vagy éppenséggel bicskát formáz, mondhatni yesfiguratív, akár szövegrészlettel vagy fényképpel dúsítva...

Péhovard műveinek izgalmas cselekményvezetése, a ponyva-klisék kiforgatása, mondatainak nyelvi leleményei, a szóviccek, abszurdba hajló humora (melyből a tárlat szövegrészletei bőségesen merítettek), utánozhatatlanul mulatságos névadásai azonban nem feledtetik, hogy létezik-létezett egy másik Rejtő is. A komolyság, sőt a tragikum szintén ott bujkál számos könyvében, hogy saját sorsáról ne is szóljunk: a '30-as évek végén egyre túlhajszoltabb, idegszanatóriumi kezelésre szorul, emellett szenvedélybeteg, fizikailag még bírja (fiatalkorában a sporttal is kacérkodott, bokszoló volt, ezért tört laposra az orra). Sokat keres, de mivel szerencsejátékos (kártyázik és folyton veszít), sokat is költ, egyre inkább felőrlődik, az internálást már súlyos beteg éri meg. A II. világháborús politikai hazardjáték

végül egy sokkal komorabb „játékterembe” taszítja, ahonnan nincs visszaút... A kiállítás ezt a kettősséget igyekezett megragadni, a komikum mellett ott a tragikum – de hogy a látogató ne érezze magát egy ravatalozóban, ezért kerültük a naturalizmust, a legtöbb megjelenített motívum szimbolikus, lehetőleg persze némi csavarral. Fiktív Rejtő-relikviák, irodalmi alakjainak „ereklyéi”, kifordított-szublimált irodalmi motívumok (Csülök egy csülök: füstölt sertésvégtagscsont-függeléként lóg szög-re akasztva), irodalmi alakok (ál)irodalmi irományai. Így például a kiállítástól függetlenül, de több mint 50 évvel Rejtő halála után Parti Nagy Lajos megírta P. Howard egyik legbunyósabb alakja, Troppauer Hümér légiós verseit, az élő irodalmi kultusz nyilvánvaló jeleként. Ám tárlatunk a sok „hazugsággal” és hamis relikviával egyszersmind akár el is gondolkodtathat az irodalmi muzeológia fő kérdéseiről: mi számít relikviának, mitől lesz kultikus egy tárgy, egy könyv, egy életmű?

Az emlékkiállítás egyik fő motívuma a stilizálás – a 14 karátos autót arany színűre fújt alkatrészek jelenítik meg, szó szerint kifordítva ezzel Rejtő szándékát, hisz a regénybeli autónak a csempészes miatt az alváza (csontváza) volt aranyból. Láthatjuk Rejtő két útlevelét is – az egyik mellett pedig rögvést Senki Alfonzét (kiállítója a Petőfi Irodalmi Múzeum), akit közismerten a világ minden államából kitiltottak... Az ehhez hasonló fogásokat a kényszer szülte, mivel Rejtő Jenő után nem maradtak tárgyak: nincs kedvenc tolla, sem háziköntöse, nem maradt meg a könyvtára, de még a teste is elenyészett valahol az ismeretlenben, vélhetően egy ukrainai tömegsírbán. Ezért a rendezők szándéka szerint a fiktív Rejtő-relikviák, irodalmi alakjainak tárgyai, de akár maguk a szereplők is (Tuskó Hopkins egy fatuskó a kocsmarészben) mind-mind az író által életre hívott (tragi)komikum zálogai. A kiállítás Rejtő szellemében idézi meg az életművet: nincs is méltóbb dolog, mint egy író előtt teremtett világának élő, olvasott valóságával tisztelni. Utalások formájában próbáltuk megragadni a rejtői világ egyik fő kulcsfogalmát, a paródiát ezért aztán *Az ellopott tragédia* sem más szándéka szerint, mint egy kiállítás paródiája. Láthatjuk Rejtő eredeti névjegyt (az

eredeti dokumentumokért a Rejtő-örökös Révai-családot illeti köszönet), közvetlenül mellette pedig Vanek úr „névjegyét”. A hússalátában lelt lámpabélről és „Rejtő Jenő kedvenc gyermekkori kisautójáról” (naná, hogy a 14 karátos autó Alfa Romeoja!), Cservonyecről alias „Gorcsev Iván hercegi énjének manifesztációjá”-ról (Lenin-fejes bankó, a cservonyec valaha a cári világban arany tízrubeles volt, a szovjet időkben pedig ideiglenesen papíralapú hordozóra keveredett, kiállításunkban állomásoztatás céljából szerepel) ordít, hogy hamisítvány. Elvégre mi sem lenne *nevetségesebb*, Rejtőhöz méltatlanabb, mint egy hagyományos életműtárlat – ami már csak azért is képtelenség, mert még egy megbízható életrajz sincs róla, az életéről szóló számtalan legendából pedig képtelenség kiválasztani, hogy mi igaz.

Rejtő életművében tömegkultúra és magaskultúra érintkezik, ő emelte elérhetetlen magasságokba a ponyva műfaját – ehhez természetesen ponyvaparódiákat kellett írnia. Hogy a kettő nem zárja ki egymást, arra jó példa a Szentkuthy Miklóssal 1986-ban készült négyperces interjúrészlet (ez a „szemrevaló” a második teremben), ami folyamatosan fut videóról a tárlatban. Szentkuthyról aztán igazán nem gondolná az ember, hogy ilyen „alantas” irodalmat is olvasott, holott de-bizám: „Sírtam, mikor már mindet elolvastam, hogy nincs több!” S annak rendje-módja szerint agyba-főbe dicséri Rejtőt, nagy írónak mondja, aki komolyabb tanulmányokat érdemelne. Ha valaki, hát ő aztán igazán ráérezhetett az irodalomtudományból ismerős nyelvi fordulat jelentőségére, amelyből Rejtő Jenő is kivette a részét.

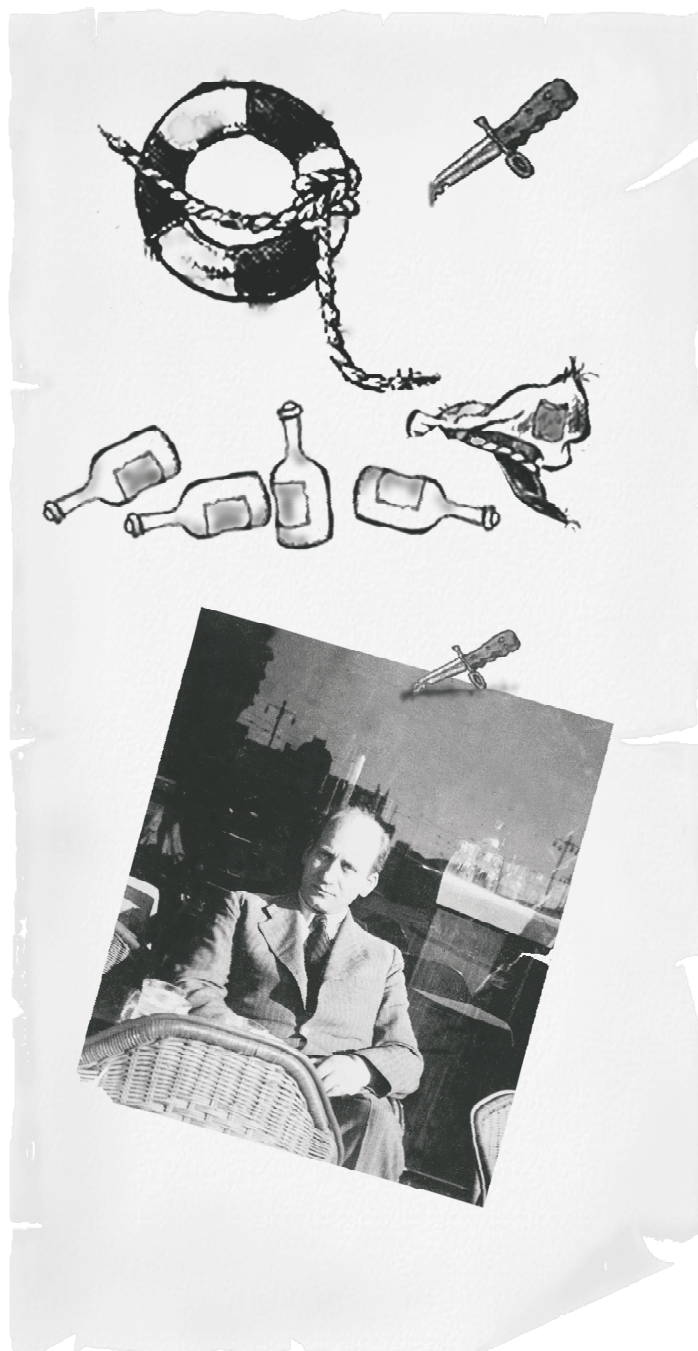
A tárlat készítése közben ritkán tapasztalt segítőkészségben lehetett részünk: ez természetesen vonatkozik a múzeumi kollégákra is (ki gondolta volna, hogy gyakorlatilag házon belül sikerül „kitermelni” a kocsmarész berendezéséhez szükséges spéci italosüvegeket – szerencsénkre nem egy palackgyűjtő rejtőzik sorainkban). De a Rendőrségtörténeti Múzeumtól az Állatkertig, magángalériától a numizmatikus szaküzletig és autóbontóig rengetegen segítettek a térítésmentesség jegyében, amint meghallották, hogy P. Howardról van szó: lett légyen a beszerzendő tárgy ólmosbot, teveürülék, képregény-festmény, pénzérme vagy személygépkocsi-alkatrészletkedvezmény, ami újfent Rejtő bűvópatakszerűen széles néprétegekbe ágyazottságát és kiállításra érettségét bizonyítvánja (mint gyümölcs a fánk, de mit magyarazzam-kerülgessem a vizezett forró macska kásás viaszával langyosra fényezett spanyolcsizmát?), „akaratlanul” is Prücsök verbalitikus géniuszának áldozva a lópatant szavak futároltárán...

S hogy látogatóink is vették a lapot (vö. *Irodalmi Múzeum*) és összekacsintásban nincs hiány, arra ékes

példa a kiállítás „interpasszív” vendégkönyve (akkurátusan végigpecsételt „ERRKÖLCSI BIZONYÍTVÁNY” fejléccel, így aztán a „Látogatók könyve 20/21. század”-ba mindenki saját felelősségére és betyárbecsülettel adta nevét a „rejtői morálkódexhez”). Bejegyzéseinek többsége a szokásos nagyon-tetszett, ittjártunk, deszép-voltokon túl vagy személyes olvasmányemlékeket idéz meg, vagy pedig törökszultánosfüligjimmys „hejesírással” adózik a Mester emlékének: „Uram, a kiállításomért jöttem...”

Thuróczy Gergely

Forgatókönyv: Horváth Csaba, Thuróczy Gergely
Látványterv: Kemény Gyula

Nagyon ötletes volt az egész, különösen a kocsmadill, mely még a szaglószerveket is hozzásegítette az élethű élményhez, már csak az italok illata hiányzott. A testnedvek a falon kicsit bizarrak, de nagyon életszerűek.

Miután összeverekedtem a múzeum területén fellelhető légiós ezredessel, az okozott károkért kérem keresés titkáromat valamelyik szekrényben.

Gorcsev

Érdekes, az íróhoz illő kiállítás. Gratulálok a rendezőknek. Több hasonló formabontó kiállításra lenne szükség az írók személyiségének megismeréséhez, a kiállítottak élvezéséhez.

Nagyon jópofa, ötletes volt a kiállítás! Csak azt kifogásoljuk, hogy a hagyma mellé miért nincs szalonna?

Kedves fíjjúg! Naggyon tecet a kijálatás! A szappan másik felét mentálhigiénikus okokból megettük. A macondói vénuszok

Ez egy natyon jóó kijállítás. Köszölyet Rejtőnek. Ui. A kapityánt üdvözslöm.

Füllig Jimmy

Esz valópan lyó kiállítás, ily asztán valóba szoprot Relytőnekk.

Tudd qi

Fantasztikus a semmiből keltett illúzió. Rejtő biztosan nagyon értékelné az egészet, nekem a teveürülék a csúcs. Gratulálok a rendezőknek! Kösz, Fíjjug!

Nagyra értékeljük azt az erőfeszítést, amely Rejtő Jenőt az "irodalmon kívüli" státusból behozta abba a pozícióba, ami megilleti. Ez időszerű volt, hiszen a köztudatban amúgy is benne volt. A relikviák összegyűjtése, ugye, már elkésett és egyébként is lehetetlen volt.

Köszönjük ezt a kitűnő kiállítást.

Nagyon fájó, hogy egy ilyen ember is így veszett el, hogy nem akadt, aki megmentse a munkaszolgálatból/ban.

Ezen még ő is mosolyogna. Talán mosolyog is.

Köszönöm, hogy a rongyosra olvasott könyveim után végre, igaz, mint önök is tájékoztattak, „csak kevés adat áll rendelkezésre”, de az íróról is sikerült néhány dolgot megtudni. A kiállítás remekül illik a Rejtő, illetve P. Howard által kialakított világhoz.

Ez a kiállítás „szellemi valóság”! Egy bravúr, ami nekem a rendhagyónál is lényegesen több.

Ezz ige njó! Vóót, tsak kkevés, a. Jjenő nem vót it! l0telettel:

Dörrög Zultán

(Nagyon színvonalas és egyedülálló kiállítás volt. Köszönjük.)

Ahhoz képest, hogy semmi nem maradt meg (szintén) Rejtő után, a kiállítás készítői csodálatosan meg tudták teremteni azt a légkört, amelybe vissza tudott térni a szelleme.

Köszönöm!

Nagyon örülök, hogy ifjúkori Rejtő regényeim megélevenedtek e kiállításon, és szomorú vagyok, hogy a mai világban ez a korszaknevelő irodalmi érték eltűnőben van.

Nagyon tehetséges a recipiens kiállító team! Humor és tragédia egyetlen forrásból fakad, köszönöm!

Az általánosban --de régen volt - Rejtőn nőttünk fel többen is. Naponta 1, legfeljebb 2 könyve volt a penzum. Zseni volt és lehetett volna híresség is. A „ponyvában” remekműveket alkotott. A kiállítás akár egy légiós fegyver lövése TELITALÁLAT!

Kerékbe törrendő (őőő)

Ha vón' olyan közrendő (őőő)

Ki arrra vállalkoznék

Ha nyista magam szívesen hoznék

Egyet a javából

Hogy attul elkábul

Vagy fel is húzhatom jó magosan

(Esetleg letaglózandólagosan)

S akkó' megnyugszik élőporaiban

Hogy:

„Eddig vót eddig van”

Szíves faljáró kísértet-köszöntés Neked/Nektek-és kedves mindnyájatoknak:

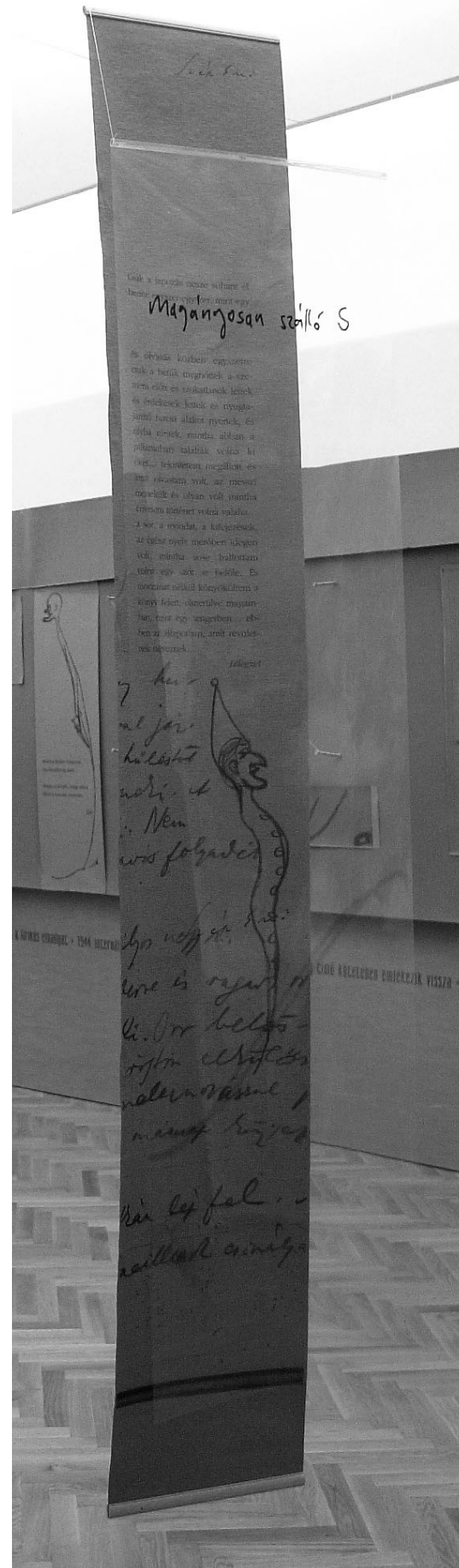
Határ Győző, 2003/12/12

Én csak feleségem hatására ismerkedtem meg komolyabban Rejtővel, amikor mosogatás közben felolvastuk egymásnak. Akkor még nem volt mosogatógépünk, azt a 3. gyerek születésekor kaptuk. Azóta nem mosogatunk a nap végén, így nincs már közös Rejtő élményünk. Kár. (De van 4 gyermekünk!)

„Néked ki száz év múlva sétálsz a sétaúton
...e semmi
Foszlány papírt, barátom, révedve Néked nyújtom...”
Szép Ernő: *Néked szól*

A költő nevét a 20. század elején kabarédalai és a legnépszerűbb napilapokba írt tárcái tették ismertté, a húszas években pedig színpadi íróként ért el nagyobb népszerűséget. Az 52 kötetes szerző műveit ma az olvasóközönség alig ismeri. Már csak irodalmi körökre korlátozott jelenlétét az 1984-ben alapított – a legjobbnak ítélt magyar dráma szerzőjének adományozható – Szép Ernő-díj jelképezi. Szép Ernő a középiskolai tananyagból is hiányzik, az irodalomtörténeti kézikönyvek a *Nyugat* stílusújításairól szólva a folyóirat „körüli” íróként emlegetik, valamint az Ady Endre kötetével kibontakozó szimbolizmus hatásáról, impresszionizmusáról, dekadenciájáról ejtenek szót vele kapcsolatosan. A kortárs kritikák a verseiben megfigyelhető írói szemléletmódot egyszerűen naiv gyermeki tónusnak nevezik, stílusát értelmezéseikben pózzá merevítik: „játssza az együgyűt”, ezt a költészetet az „átlagos mindennapiság létérzésének képtelensége”, „közhelyek tömege”, „érthetetlen haszontalanságok” jellemzik; Szép Ernő költészete egy ilyen „gyerekszoba”. Jellemző témáit ugyan valóban csupa olyan apró történés jellemzi, mely hétköznapiakba simuló természetesség (lélegzétvétel, lépések, szívdobogás), mégis az itt és most lét, a jelenlét végletekig csupaszított komplex érzékelésében a felfokozott ünnepélyesség élménye szólal meg. A dolgok vagy jelenségek minimalizálását címválasztásai is tükrözik: mind prózájában (*Irka-firka, Züm züm, Sok minden*), mind költészetében (*Kisujja körme éle, Semmi, Valami, A semminél kevesebb valami*). Úgy ír, mintha „nem irodalmat” írna (Tóth Árpád szerint „versformái keresetten pongyolák”), csak dúdolna vagy sóhajтана: „leheletem fut tiszta papíron”. „Nem kell mentegelnünk Szép Ernő művészetét, ezért a ritka körülményért, hogy dolganak lényege »küszöb alatti«, művészetérzékelésünk szokványának küszöbét értem ezen” – írja Tandori Dezső 1984-ben – „nincs ebben elcsépeltség, közkeletűség; csak a dolog evidenciájára mutat rá, nevet ad annak, amit megnevezhetetlen árvának hagynánk mi”.

A *Nyugattal* induló, a klasszikus (esztétista) modernség anno másodvonalba sorolt írójának életműve 1953-ig, haláláig több irodalomtörténeti korszakküszöböt érint, ezért a magyar irodalom folyamatának, a 20. század első ötven évének részfolyamatait is felfedezhetjük benne. Az Ady által furesán féltetvérré fogadott költő lírája a nagy költőbaráthoz képest éppen fordított előjelű: dehistorizált és mítosztalanított. A „minden egész eltörött” világa helyett a dolgokban foglalt időtlen értelem, azok arcszerűsége („a tócsa szeme”) és beszédszerű megjelenítése („mit dadognak az ágyterítők”) áll a középpontban. Világirodalmi párhuzamokat keresve Jammes, Rilke tárgyi-as lírájához hasonlítható. A magyar költészetnek a két világháború közötti korszakában (Kosztolányi, Márai és József Attila mellett) a „második” vagy késő/utómodernség kialakulását reprezentálja, s Szép Ernő hangját véljük tovagyűrűzni Pilinszky János, Örkény István, Weöres Sándor műveiben is egészen Tandori Dezsőig.

Líránknak van Szép Ernő-i útja, s nem véletlen, hogy életművének ébresztésére az utóbbi évtizedekben a költőtársak tettek kísérletet: Zelk Zoltán és Tandori Dezső. Kiállításunk vezérfonala a *Lélegzet* című elbeszélés, melynek Szép Ernő egész költészetére markánsan jellemző, témakörök (én-arckép, álom-émlék-hang, anyagok-minták-érzékelés, képzelet-írói szerepkör) is megelőlegező felvételeit hangsúlyos formában, figyelemfelkeltő fóliák segítségével érzékeltettük. A kiállítás címét is ennek az általunk ars poeticának tekintett szépprózából választottuk.

Az „S” betű hangzása arra a neszre utal, ahogyan az olvasó a könyv lapjait forgatja. A lapozás észrevétlen kísérő hangja az olvasásnak. A kötet lapjainak susogása pillanatában még benne vagyunk a folyamatos olvasásban, ugyanakkor a lapozás szünete a szövegen kívül álló pillanatnyi valóságunk is. Ez az átmeneti állapot, talán a mű- vagy önmegértés kínálkozó alkalmá, amit az idézett szöveg néven is nevez: a révületé. A köztes lét szinonimái állandóan visszatérnek a kiállítás további kulcsszavaiban, a tükörkép/tükröződés a kiállítás egyik fontos alkotóeleme. Az énkép témakörét felvető idézetek között a látogató számára is elhelyeztünk és szemmagasságba állítottunk egy tükört, hogy az előtte elsétáló személyesen is szembetalálkozzék (így a látogató alteregóját játszó) Szép Ernővel, aki több írásában kifejezte személyiségének sajátos írói nyitottságát. A terem „záró” sarkában elhelyezett, *Néked szól* verscímet viselő könyvecskében a költő személyiségjátékaiból kaphatunk ízelítőt – „jó volt lenni nem én” –, s várjuk, hogy a vállalkozó kedvű olvasók berajzolják saját önarcukukat az íratlanul hagyott oldalakra. Az érzékelés fontosságát, a jelenségeket megszólaltató képességet a modern irodalomtudomány kulcsszavával az intenciót jelzi Szép Ernő költészetében a látásra (tapintásra, hallásra) vonatkozó állandó felfedező rácsodálkozás, s ezzel kapcsolatban a dolgok fátyolszerűsége, takartsága, az én rejtélyessége és magánya mögött rejlő titok, és e világba hunyt pillákkal tekintő szem („mintha szemeim mögül izenték volna”).

Szép Ernő költészete leginkább az új tárgyiasság lírájához hasonlítható, hiszen a *Nyugat* esztétizmusát a húszas években „meghaladva” s a látszatvaló ellentétpárt feloldva, nem a dolgok *mögött*, hanem a dolgok*ban* rejlő „individualitás” közvetítőjévé vált, az egyetemesen érvényes hangzás, látvány megszólaltatója lett. A jobbára történetek nélküli írások másik közös jellemzője a képekben való látásmód. Ez a tizenéves korában festőnek készülő gyakorlott rajzoló-másoló adottsága, melyet későbbi kritikusi közül többen sokféleképpen fogalmaztak meg. A *Kucséber-kosár* című cikkgyűjteményének recenziója szerint „Képekhez vezet a Szép Ernő útja mindig; képekhez, amik majdnem fotográfiák”, Babits pedig Szép Ernő költeményeiről szólva „drága, finom, vékonyszálú rajzok”-at emleget. A költő feljegyzései is megerősíteni látszanak írásai eme jellegzetességét: „A tárgy csak ürügy ma már a festőnek, szín, forma, világosság, fény, Nap! Én is úgy látok néha tájat, meglepő mód, festő szeretnék lenni. A piktorok tanítottak látni, biztos!” Ezen a nyomon elindulva számos portrévázlatot találtunk Szép Ernő kéziratlapjain, illetve kockás jegyzetfüzeteiben, melyeket első alkalommal mutathatunk be e jellegzetes gondolatvilág illusztrációiként. A kiállításon látható néhány grafikát a noran Kiadó gyűjteményes Szép Ernő-kötetében is megtekinthetik. A Szép Ernő-könyvek szövetében

Cséve Anna szakvezetése pedagógusok részére

más érdekes, látványként megjeleníthető motívumra is bukkantunk. A címünkben szereplő „S” a hangok, betűk fontosságára, mint költői sajátságra hívja fel figyelmünket. A szerző kifejezetten „ráfuttatja” szemünket e nyelvi elemekre a homogén szövegfolyamban. Nem a vonatkozó fogalom kötődik hozzájuk, hanem azok pszichológiai lenyomata. A hangokon való elrívülés így a betűjelet leválasztja a valóságról - „más volt mint betű és szó”- és hozzákapcsolja a képzelet (költői invenció) világához, vagy a természetben lelt hangokhoz, például a lélegzethez („Lélegzésem h,h,h hangját halom és érzem”), vagy az eső zuhogásához („cs és s hangzókkal próbálom hallani. Tudok-e beszélni míg csak az emberek nyelvét bírom?”). Amit Szép Ernő keres, azt talán az az érzékenység tudná kimondani, mely „megalapítaná nyelvét és ezt a nyelvet olyan halkán beszélnék, mint a sóhajást”.

A kiállítás címében szereplő „S” hangot a látogató többféleképpen is megszólaltathatja: „az ég kelméi”-ként kiállított többféle kék színt bemutató textilfajtákat (bársony, selyem, taft stb.) és a fehér különböző árnyalatait képviselő papírmintákat végigsimítva. Szép Ernő a központosítást szinte elsőként elhagyja a versekből, mondván a „jel elárulja, hogy józan írástudó vagyok versírás közben”. Így a szavak maradnak, melyekkel még mindig elégedetlen: „Nem voltak kéznél a szavak, nem tudták kifejezni az emberek, amit mondani legjobban szerettek volna életükben, és az nem is volt talán benne a nyelvben.” A „vízírássá változott” betűre vonatkozó megjegyzései elgondolkodtatóak, mint ahogy egyik jegyzetfüzetébe vázolt furcsa kívánsága is: „Hátha még a betűt is nélkülözhetném!” Nyelve olyan közvetítőrendszer, amelyet annak legkisebb eleméig, a betűig lebontva nem a megformálás egyedisége révén hat, hanem egy egyetemesen létező „közlés” korlátozottnak érzett formája: „Az esőnek a szavát nem értem. Nem tudok beszélni.” A szavakkal visszaadott vagy leképezett világlátás a szavak mögé néz, azokat elemeire bontja, látja a betűt, sőt a betűt is úgy tekinti, mint „letakartat”, mely hangulatokat hoz a felszínre. Szép Ernő különböző kézírataiból származó írott betűt ezért emeltük a kiállított szövegek rajzos díszítőelemévé.

A kiállításrendezők az installáció tervezésekor figyelembe vették e költői világ jellegzetességeit. A meleg barnás árnyalatú könnyed papírvilág a maga természetes, egyszerű anyagával, a felület hullámozásával, „lélegzésével” (vö. *Lélegzet*) kissé dinamikus és az időnek kiszolgáltatott, romlékony, „élő” felületet kínál Szép Ernő gondolatainak.

Az installáció alsó felülete kifordított hullámkarton, mely csak csíkozásában jelzi a takart hullámokat. Ezen a tágas „íratlan” mezőn olvasható az életrajz (alapvető állomásaival), hangsúlyozottan egy sorban, lé-

niaszerűen, olyan betűtípusban szedve, mely leginkább vonalba tömöríti a betűformát. A gyermekkori kép jobb felső sarkához zárt aranybarna szöveg, mintegy iniciálészerű jelképe csak a máig megíratlan életrajznak, mely a „Szép Ernő” és a „Szép Ernő voltam” között feszül.

A szövegek hordozására szánt hullámos felület alapanyaga tekereses hullámkarton, a szövegek pedig az ipari krepp érdes felületére nyomódtak. Ez a nem sima, vagyis jelképesen nem „egyértelmű” felület hangsúlyozott anyagszerűségében volt fontos számunkra, hogy az írott felület kidomborodjék. Néhol bogarászni vagyunk kénytelenek a szavakat, melyeken a nyomtatás kissé elnagyolt, a költő „pasztellképeit” (Kodolányi János elnevezése) idézik.

A *Lélegzet* című novella részletei mind a szövegek környezetből, mind a térből kiemelkedő fóliák segítségével vezetik a teremben körbeforduló szemét. A képek és szövegek egymásra vetítettsége jelenítődik meg a fólia és a papír anyagának kettősségében. A dolgok takartsága és felfejtése jellegzetes Szép Ernő-gondolat, mint ahogy a „kerítetlenség” is, melyet a képeken belülről kerülő keretféleségek is jeleznek. Nyitott keretet imitál a sárgaréz huzal is, mely csak dimenziót ad a fotónak. Egységes, könnyű világot igyekeztünk teremteni, némi derűvel és „könyves” rajzszerűséggel. Az egynemű barna alap és a digitális technikával létrehozott képek pasztellszíne egybeolvad. „Szép Ernő költészete annyira egységes, egyéletű, annyira egyetlen eleven forrásból buzogó, hogy lírai verseit egymás után lehetne másolni, a címek elhagyásával egyetlen nagy érzelmi eposzá írni őket”. Az Illyés Gyula által megfogalmazott gondolatot a kamarakiállítás színvilága sugallja.

Szép Ernő halálának 50. évfordulóján az Irodalmi Múzeum kamarakiállításával (az első címváltozatunk „kiállításka” lett volna) igyekszik a szerzőt újra összekötni elveszített „Kedves olvasó!”-jával. A költő pár szavas kabarékonferanszának részletével - „mikor a szavam megüti a gongot”- szólít meg bennünket a kagylóból, hogy 1936-ból kezdeményezzen párbeszédet a látogatóval.

Cséve Anna

A tárlat számos korabeli képzőművészeti ábrázolás és a fellelhető relikviák összegyűjtésével annak a dolgozószobának, műhelynek artisztikus miliójét szándékozik felidézni, amely Kiss József saját vallomása szerint inkább hasonlított „egy festő műhelyéhez, mint egy puritán író remetelakához”. Ahol nemcsak tökéletességre törekvő alkotásait álmodta meg és csiszolgatta, hanem a hasonló elvek alapján megindított *A Hét* című folyóiratát is szerkesztette, amely a századvégen gyors ütemben nagyvárossá fejlődő Budapest és polgársága első igazán színes és színvonalas európai orgánuma lett. Kevés magyar költő volt, akiről a maga korában annyi rangos képzőművészeti ábrázolás (festmény, szobor, fotográfia – a költő fia, Kiss Ottó, a kor neves fotográfusa számos felvétellel gazdagította a tárlatot) készült, mint róla, pl. Ferenczy Károly, László Fülöp, Réti István, Paczka Ferenc, Telcs Ede művei. Pályája derekától tudatosan törekedett a maga művészi imázsának kialakítására és „reklámozására”, továbbá saját legendás költői szerepének kimunkálására. Ebben is, akár verselésében Ady egyik elődje volt. Bár a kiállítás pályájának főbb állomásait, azok dokumentumait, valamint szerkesztői munkásságát is igyekszik bemutatni, mégis erre az új típusú, artisztikus költő-szerepre és a hozzá tartozó alkotóműhely felidezésére helyezi a fő hangsúlyt.

Kiss József életében nagy népszerűségnek örvendett, egyrészt balladáit és festőit, dalszerű időskori költeményei miatt, amelyeket akkoriban olyan híres színészek szavaltak, mint Jászai Mari vagy Beregi Oszkár *Simon Judit* című balladájából és *Jehova* című verses regényéből az 1910-es években némafilmek is készültek. Számos irodalmi társaság tagjává választotta, különböző díjakat kapott, és *A Hét* című folyóirata is növelte ismertségét.

Kultusza az 1930-as évek végén politikai okokból megtört. Az utolsó monográfia 1926-ban jelent meg róla, miközben már életében két könyvet szenteltek neki.

Petrányi Ilona

„...A századvég, illetve századforduló egyik legfinomabb és legeredetibb magyar költője. Komjáthy és Reviczky feltétlenül nagyobb formátumú egyéniségek voltak, de Kiss József artisztikusabb művész.

Költészete annak a társadalmi folyamatnak művészi reflexe, amelynek során a zsidóság, a maga zárt világából átolvadt a modern magyar életbe, falusi szegény kispolgárból városi polgárrá lett. Egyaránt képviseli a zsidóság magyarosodási törekvéseit, a magyarságot és „a rászédett, a megcsalt milliók”-at. Társadalmi helyzetének és indulási időpontjának köszöni, hogy a népiesből indulva ki, mégis egyik első városi költőnké fejlődött: hogy Vajda János után első költőnk, aki modern tudott lenni és mégis magyaros, sőt népies jellegű. Mivel azonban a népköltészettől és Aranytól indult el, még hozzá epikai érdeklődésű természete, sosem érte el azt az abszolút líraiságot, teljes szubjektivitást, amelyet Reviczky és Komjáthy.

Pályája első felében híd Arany és Reviczkyék között, második felében Reviczkyéktől a *Nyugat* felé vezet. Példát mutat a nyugatosoknak is a természetes és mégis lágy és muzikális beszédre, s főképp a jambikus verselés megmagyarosításával tör utat számukra.”

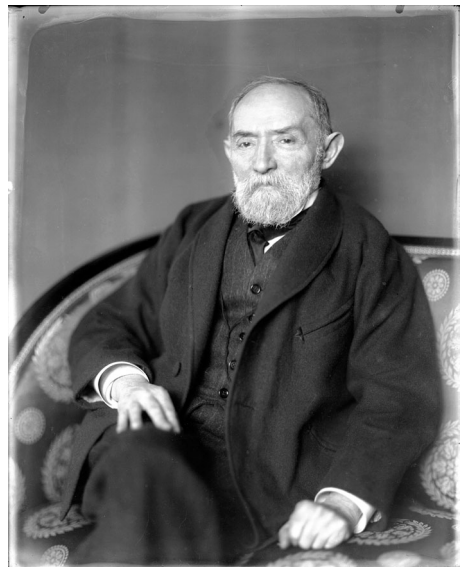
(Kömlös Aladár: *A magyar költészet Petőfitől Adyig*)

„Annyi bizonyos, hogy a jó öreg Arany János abban az időben, mikor lírája a legszebb virágokat hajtotta, nagyon szegényes falusi házban lakott, búbos kemencével, padkával, sárgára mázolt talajjal és csak nagy későre foglalta el hatszobás lakását a Magyar Tudományos Akadémia bérpalotájában. Valami nagy luxusról ott sem lehetett szó, mert amikor Gyulai Pál kihámozta belőle a *Bolond Istók* második énekét a *Budapesti Szemle* számára, egy megviselt, kopott díványon találta a nagy mesemondót és engedelmet kért, hogy az ócska ripsz-dívány helyébe egy új ripszet szállíthasson. Ami meg is történt.

Mi, kényesebb gyermekei egy követelőbb kornak el sem lehetünk a fényűzés egy bizonyos foka nélkül. A szemünk megkívánja, a lelkünk megkívánja, hozzátartozik egyéni jól érzésünkhöz, mint a tiszta ing vagy a selyemharisnya. Mi eljárunk a műtárlatokra, megfordulunk az antikváriusoknál, statisztálunk a különböző aukciókon, mi sem természetesebb, mint hogy megszáll bennünket is a gyűjtés vágya, mi is részt kérünk a nemesebb gazdagok kiváltságaiból és érzésünk jogán juszt formálunk ahhoz, amiből anyagi tehetetlenségünk kizár bennünket. Palotában lakom, igaz, a más palotájában, de az a tér, amelyet benne megfizetünk, az enyém és a luxus olyan természetes! Azt mondják, hogy az én műhelyem inkább hasonlít egy festő műhelyéhez, mint egy puritán író remetelakához. Pályáztam én valaha a puritán erénydíjra? Mondtam egy szóval is, hogy nem érzem magamat piktor-nak vagy szobrásznak? Ebben a puha fészekben jól találok magamat és ez a fő. Hálás vagyok érte a háziuraimnak, akik nagyon sokan vannak, egy világhírű cég rengeteg részvényesei. Ha mindegyikkel kezdet akarnék szorítani, kevés volna nekem a köztársasági elnök két acél-marka, hogy győzzem, pedig azok sokat győznek. Talán mert olyan sokan vannak és úgyis kevés jutna egyre, vagy a mesterségem iránti pietásból, nem tudom, de hét éve, hogy itt lakom ebben a verőfényes, nyájas lakásban és a háziuraim még egyszer sem emelték a házbéremet. Oly zavartalan biztonságban érzem itt magamat, hogy olykor (azoknak a bolondos poétáknak milyen bolondos álmaik lehetnek!) azt képelem, hogy ez a nagy palota az enyém és én vagyok itt a háziúr. De hamar visszazökkenek a rideg valóságba, mikor bekopogtat az adóvégrehajtó és felírja a szőnyeget meg a képeket és az egész kis múzeumot. Véres igazságtalanság! A poétáknál az államnak nem volna szabad adót végrehajtani! Ők fizetnek már azzal, hogy vannak, többet mint más, de én Teleszkyvel vitatkozni nem akarok. Lehet, hogy ez az adómentesség valamikor be fog következni, lehet, hogy az idők méhében már ott csirázik ez a gondolat. De nekem ezt bevárni már bajos lesz. Utópia! Poézis! Menjünk tovább!”

(Kiss József)

Múzeumunk adventi programkínálatában új egésznapos családi rendezvény debütált 2003. december 14-én. Irodalmi karácsonyunkkal elsősorban a gyermekes családokat igyekeztünk becsábítani a Károlyi-palotába.

A legtöbb érdeklődőre talán a Fotelmesék kezdeményezés tarthatott számot: a Lotz-teremben feldíszített karácsonyfa mellett, Ottlik Géza hajdani piros bársonyos foteljében maguk a gyermekkönyvek írói olvasták fel meséiket, gyermekverseiket. Kora délután Lakner Judit olvasott fel, majd Varró Dániel az új kötetéből: *Túl a maszathegyén*, utána Csákányi Eszter adott elő Lázár Ervin *A hétfejű tündér* című könyvéből részleteket. Marék Veronika a krampuszka és egy karácsonyra Barbie-babát kérő kislány különleges találkozását mesélte el nemcsak szóban, hanem képekkel is illusztrálva, majd rajzos talalós kérdéseket adott fel a közönségnek. Tóth Krisztina a londoni mackókról szóló verseit olvasta fel, végül Lackfi János gyermekversei következtek. A kicsik egyre jobban feloldódtak a történetek hallgatásában, lelkesen oldották meg a talalós feladatokat, körbeülték az írókat, költőket.

A nyári délelőtti matinékhoz hasonlóan ezúttal is részt vehettek az érdeklődők családi tárlatvezetésen, nemcsak az állandó Petőfiről, és a régóta látogatható Jókairól, hanem az aktuális kiállításokról is beszélt tárlatvezetőnk, dr. Kozma Éva, időt hagyva a nézelődésre és kérdések feltevésére. A komolyzene iránt fogékonyak délelőtt 11 órától a Józsefvárosi Zeneiskola Jógyerek zenekarának koncertjét hallgathatták meg, amelyben főként karácsonyi, de más témájú darabokat is megszólaltattak.

A nap folyamán számos könyvkiadó (a Csimota, a Csodaceruza, a Kossuth, a Móra, a Múlt és Jövő, valamint a **noran**) kedvezményesen árusította kiadványait. A Vörös szalonban mind a gyerekek, mind a felnőttek kipróbálhatták kézműves tehetségüket, készíthettek karácsonyi üdvözlőlapot, kartonangyalt, betlehem figurákat Háromkirályokkal, fenyőfadíszeket vagy akár karácsonyi ajándékot. A Bártfay-szalonban a *Magyar népmesék* sorozatból nézhetek válogatást videókazettán, illetve régi klasszikus meséket élvezhettek diavetítőn.

A délután fénypontjának a Kaláka koncertje - *Szabad-e bejönni ide betlehemmel?* - bizonyult, a kisebbek az elől leterített szőnyegen helyezkedtek el, a nagyobbak a széksorokban, a díszterem dugig megtelt. A bekecsben bevonuló négytagú együttes igazi karácsonyváró hangulatot varázsolt a patinás falak közé, az ismert magyar népekek mellett más nemzetek (angol, francia, német) dalai is felecsendültek. A majdnem kétórás koncert után tombolasorsolással zárult a nap, a szerencsés sorsjegyesek édességeket, írószereket és a könyvkiadók által felajánlott könyveket nyerhettek. A programot még vonzóbbá tehető az ingyenes belépés.

Sulyok Bernadett

Tóth Krisztina a hallgatóság gyűrűjében

A kézműves foglalkozás résztvevői

A Kalálaka együttes koncertje

Vámos Miklós

Számomra különleges az évek utolsó hete. Minden év utolsó hete. Ebből tudom, hogy igenis, a nem vallásos katolikusok is szeretnék (az Istennel könnyelmű játékot űző tudatuk alatt) a mennyországban tölteni az életük halál utáni (örökké tartó) részét. Persze hol van az év utolsó hete a majdani Örök Világosság örömeitől! Mégis azt gondolom, hogy a Mennyország víziója és az én évenként föltörő vágyképem arról, hogyan teljenek a két ünnep közti napok, egy tőről fakad.

Milyen ez a vágykép?

Először is legyen minden elvégezve, semmi munka, semmi határidő!

Tartózkodjam szeretteim, barátaim társaságában, folyamatosan! Menjek egyik helyről a másikra (maga a helyváltogatás nem tartozik a vágyképhe), üljek, beszélgessek, nevessek!

Ilyen egyszerű, de egyszerűségében is fölismerhető benne az a jogos követelés, hogy a boldogság ne csak pillanatokig tartson, amely minden mennyország-ábránd alapját képezi.

Miután elmúlik a hét, a vágyképet összevetem a megvalósulás részleteivel, és valamilyen bonyolult érzelmi összeadás-kiadás formájában mérleget készítek.

Az eredmény?

Maradjunk annyiban, hogy voltak már olyan utolsó hetek, amikor egy-egy óra dobogós helyet szerzett.

A 2003-as év végén, ha nem is voltak előmennysország érzéseim, de állandóan kapcsolatban maradtam velük. Nem szakadtam el tőlük, és ez már nem kevés.

Minden határidős munkámat teljesítettem. Megjelent és kezdett olvasói lelkekben terjedni a *Vadregény*. Életem új társa, Éva méhében meglehetősen nagy méretűre nőtt egy születendő gyermek.

Minthogy április eleje óta beszünttettem a mennyországérzés aprópénzre váltását, vagyis az alkoholfogyasztást, tetemes boldogság-energia gyűlt össze bennem.

Ilyen körülmények között következett el december 29-e estéje, amikor is a Szépírók Társasága (ráadásul tavasszal éppen én vettem vállamra az elnökség igáját, micsoda öröm!) fölolvasással egybekötött évbúcsúztató estet rendezett a Petőfi Irodalmi Múzeum termeiben.

Oly mértékben túlsordult bennem az érzés, hogy már nem lehetett fokozni, úgyhogy én magam nem is olvastam föl.

Viszont a mellékelt kép tanúsága szerint volt egy olyan pillanat, amikor nyomogattam az állam Jánossy Lajos érdeklődő pillantásától kísérve.

Kicsit távolabb Garaczi Laci beszélgetett feleségével, Nagy Ildikó Noémivel. Átellenből Nagy Gabi és Sarankó Márta füstöt fújva (na, ilyen nem lesz az *én* mennyországomban, csak az övékében!) figyelte az ablakban ülő Bárdos Deák Ágit, akinek csak a felém meredező csizmasarka látszik.

A háttérben tanakodó két hölgyet sajnos nem ismerem föl.

Ennyi. Talán még Kéry Piroska fejbúbját említhetném. (Közep, alul.)

Tolsztoj a *Háború és békében* valami olyasmit ír, hogy csak a boldogtalanság sokféle, a boldogság egyforma.

Én ezt nem hiszem.

A Felolvasó színpadon mutatták be először a neves színdarabíró, Bródy Sándor és legidősebb fia, a Hunyady Margit színésznővel folytatott viszonyából született Hunyady Sándor kapcsolatának megszakadásáról szóló egyrészes kamaradarabot 2003. december 3-án. Szinte minden adott volt az egyértelmű sikerhez, és mégis, valami hiányzott.

Sultz Sándor színjátéka apa és fia kapcsolatának dokumentumai, Bródy Sándor *Rembrandt* című jelenete és Hunyady Sándor *Családi album* című önéletrajzi írása alapján készült. A darabot a Nemzeti Színház jelenlegi igazgatója, Jordán Tamás rendezte, s Jenő pincért is ő alakította, aki kulcsszereplővé válik a történet során. Az öregedő, de még mindig vonzó férfit Benedek Miklós játszotta, míg 30. évében járó, tehetséges fiát Rátóti Zoltán, a narrátort, Kulka Jánost pedig magnóról hallhattuk.

A történet kiindulópontja: Bródy már nem hajlandó a fiával szóba állni, aki kávéházi törzshelyén a *Rembrandt* dramatizálásával szeretne kedveskedni neki, s jobb belátásra bírni őt. A rögtönzött „előadás” szereplői: a pincér, ő lesz Rembrandt, Géza, az első világháborúban hadirokkantté vált ifjú (Hunyady barátja), aki a festő fiát, Titust alakítja, míg Szebeni Lilla művésznő, a mindkettőjük által szeretett Hendrickje megszemélyesítője.

Ez a „színrevitel” tükörijátékként leképezi a valós viszonyokat, amire a posztmodern irodalomkritika a kicsinyítő tükör fogalmat alkalmazza: Lilla iránt Bródy és Hunyady is gyengéd érzelmeket táplál. Az apa természetesen nem kívánja meghallgatni a jelenetet, csak több részletben sikerül előadni, s nem váltja be a fiúnak ehhez fűzött reményeit, apja nem engesztelődik meg vele szemben. A legerőteljesebb jelenetek azok, melyekben a pincér Rembrandtot alakítja, Jordán Tamás színészi játéka viszi el a pálmát.

Az összeveszésről annyit tudunk meg, hogy állítólag a fiú az anyagi gondokkal küzdő öreget hagyta kártyán nyerni az írók kaszinójában, és Bródy ezt észrevette. Ez pusztán a felszín, komolyabb okoknak kellett meghúzódnuk a mélyben. Bródy, a hajdan ünnepelt színházi szerző az 1920-as évekre kissé megkopott drámaíró lett, s a nők imádata is megritkult a kor előrehaladtával. Legidősebb fiában szinte ifjúkori énjét láthatta viszont, aki nemcsak külsőleg hasonlított rá, hanem ugyancsak írói pályára lépett. Mindenesetre ez a végérvényes ellenszenv akkor sem érthető, mint ahogy Hunyady ezt nem is tudta soha elfogadni. És ez az, amihez a darab nem tud közelebb vinni: megértetni az ambivalens apa-fiú viszonyt. Sajnos ez a helyzetből magából adódik, hiszen ha az apa nem áll szóba fiával, akkor igazi konfliktusra, összecsapásra sem nyílik lehetőség, Hunyady csak magában forrhat, könyöröghet, vádolhat, kérhet számon. Mindehhez Rátóti Zoltánnak véleményem szerint kevés megnyilatkozási terepe van, kevés jelenetben szerepel, apja mellett nem elég hangsúlyos a karaktere. Bródyról egy emberektől elidegenedett, hiúságában sértett figura képét kapjuk, ám Hunyady képlékeny, szinte megfoghatatlan. Afféle jobb sorsra érdemes, szeretetre áhító fiatal. Talán nem volt szerencsés a kiinduló szituáció megválasztása: az előzmények ismeretében valószínűleg többet tudhattunk volna meg a két főszereplő viselkedésének mozgatórugóiról.

Sulyok Bernadett

Jordán Tamás

Előszóként álljon itt az ajánló, már csak azért is, mert az egész programsorozat eszmeiségét közvetíti számunkra: „Néhány pohár pezsgő után a legkomorabb költő is jókedvre derül. Ilyenkor születnek a tréfás rögtönzések, csacsi rímek, a fejtetőre állított jelenetek. Nemcsak Heltai Jenő és Karinthy Frigyes, hanem Juhász Gyula és Kosztolányi Dezső, Nagy Lajos és Tóth Árpád is a humor nagymesterei ebben az állapotban.” Aki szalonspicces, többet megengedhet magának és a közönségnek, úgysem veszik komolyan. Szalonspiccesen, ugyebár minden megtörténhet...

Meg is történt mindannyiunk legnagyobb öröme: 2003. december 9-én este egy íz kavalkádban tobzódó bőlét fogyaszthattunk el. A mixer Fráter Zoltán volt (a fent említett nagymesterek receptjeiből válogatott), és a nedűket Magony Enikő mesés zongoraaláfestése mellett Balogh Erika és Őze Áron szolgálták fel óriási szakértelemmel a tisztas asztaltársaságnak.

Ha egy szóval kellene jellemeznem az előadást, akkor mindenekelőtt azt mondanám: bájos volt. Igen, bájos, a szó eredeti értelmében. Ugyanis mára ennek a jelzőnek a jelentése kissé „elferdült”. A darab nem volt kellemkedő, az elvárhatónál negédesebb. Éppen ellenkezőleg; a báj, mint eredeti-eredendő gyermeki báj jelent meg, „egészséges” szentimentalizmussal, édes-bús nosztalgiával fűszerezve.

Az atmoszféra megteremtője a múltidézés. A múltidézés, úgy is mint a századelő miliójének visszavarázsolása, és úgy is mint a szereplők (avagy a kor szereplői) élete filmjének megtekintése speciális retrospektív vetítés keretében. A színészek *magukat, őket, minket* játszanak. Az életszituációk örök párhuzamai és a már felemlegetett báj azok a momentumok, amelyek együttesen elragadnak bennünket, nézőket is; együtt élünk-lélegzünk a szerzőkkel, a játzókkal, sőt magával az egész korról.

Az előadás tematikusan felépített, de ez cseppet sem zavaró. Egyfelől színeket látunk (értsd: madáchi színeket): a gyermekkor, a kamaszkor, az ifjú felnőtt korszak színtereit. Végigmosolyoghatjuk, bukdácsolhatjuk ezen ismerős folyamat lépcsőfokait. Cinkos odakaacsintással és hozzáadott bánattal. A dolgok önmagukért és önmagunkért beszélnek.

Másfelől a darab ritmikusan is felépített. Hol Balogh Erika tárja elénk egy leány apró-óriási vívódásait, hol Őze Áron halad egy fiú férfiváérésének hosszú, bizonytalan útján, hol pedig együttesen

tesznek kísérletet szerelmes civódással a férfi és női lélek rejtelseinek megfejtésére.

Balogh Erika tündöklő és természetes. Éppoly hitelen adja a naiv copfos fruskát, mint a nőiességének és ravaszságának teljes tudatában lévő démoni asszonyt. Látjuk, érezzük, már-már azt mondhatjuk, hogy szinte tapintjuk: nóból van, teljesen biztosan, „uszkve” 110 százalékgig.

Őze Áron esendően megnyerő. Kiskamasz és tapasztalt világfi egy személyben, két alakban. Egyszer tétova gyermek, másszor bölcs férj. Vagyis mindaz, aminek lennie kell; amire egy férfi predestináltatott.

Magony Enikő szerényen a háttérbe húzódna, de ezt nem hagyják a szereplők. Nem is szabad hagyni: a zene és a dal egybeforrásából adódik az az atmoszféra, amely már a mű elejétől kezdve magával ragadja az egész publikumot.

Jól szórakoztunk. Zenéltünk, táncoltunk egy kicsit. Áttáncoltunk az Életen. Tépelődtünk, dühöngtünk, andalogtunk és nosztalgiáztunk egy cseppet. Egy kicsit sírtunk, egy kicsit nevtünk. De mindvégig derűsek maradtunk, mert sikerült, s mert fontos. Szalonspiccesen átugrándoztunk az életükön-életünkön. Okulásunkra és egészségünk-re váljék!

Unger Zsolt

Balogh Erika és Őze Áron

BÄCK MANCI, AZ ELFELEDETT FOTOGRAFUSNŐ Gömör Béla monográfiájának bemutatója

Bäck Manciról, az egykor híres, de napjainkig a feledés homályába szorított fotóművésze készült hiánypótló kötet bemutatóját tartották meg, a szerző közreműködésével 2003. december 16-án a Petőfi Irodalmi Múzeumban.

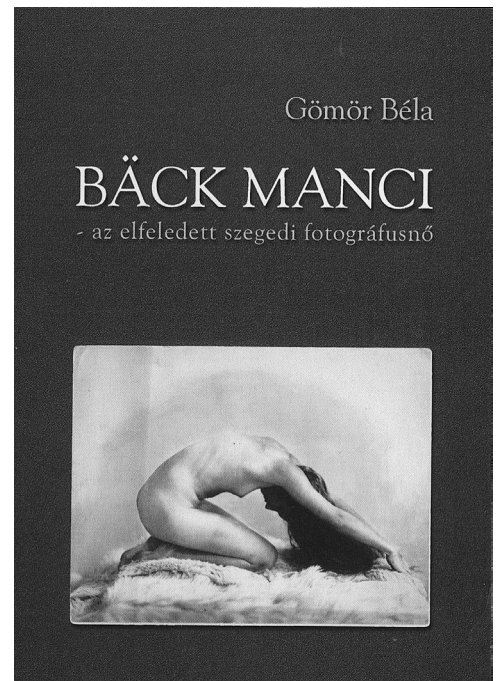
A képes monográfia megalkotója dr. Gömör Béla reumatológus, egyetemi tanár. Első pillantásra egy kicsit furcsának tűnhet, miért is orvos ír könyvet egy fotográfusnőről. A válasz nem is annyira bonyolult: Gömör Béla szakmai publikációi mellett több művészeti témájú könyvet írt, családi kiadója már tíz kötetet jelentetett meg. Mindemellert nem elhanyagolható tény, hogy mind a szerző, mind írásának alanya szegedi születésű; a gyerekkoruk és a pályakezdésük is mindkettőjüket a Tisza-parti nagyvároshoz fűzi.

Bäck Manci az 1910-es évek elején családi támogatással Bécsben szerzett szakmai tapasztalatokat. Hazatérte után műtermet nyitott, s fáradhatatlanul dolgozni kezdett. Szorgalma és tehetsége hamar ismertté és közkedvelté tette. Elkészítette többek közt Erdei Ferenc, Mezey Mária és Juhász Gyula portróját. Juhász Gyula egyébként már egy 1914-es versében megörökítette az ifjú fotográfusnőt: „Hízlegően mindenkit levesz, / A Bäck Manci fényűzése ez!”. Barátságban volt Moholy-Nagy Lászlóval is; jól ismerte, s ebből adódóan sejtjük, hogy talán fényképezte József Attilát, Radnótit és Szent-Györgyi Albertet.

Bár a fotográfusnőnek hosszú élet adatott – 98 évesen, 1989 januárjában hunyt el –, életműve, sajnos, mégsem hatalmas. Ennek az az oka, hogy a világháborút követően az államosításkor nem kívánt szövetkezeti keretek között tovább dolgozni, és nemes egyszerűséggel 58 évesen letette a kamerát, és fel se vette soha többé. Hála Istennek, azért hagyott így is az utókorra számtalan értékes felvételt. A portréi mellett legfőképpen érzékenységről tanúskodó, művészi aktjait kell kiemelnünk.

További kedvesinálónak és zárszónak álljon itt egy rövid idézet a *Szegedi Napló* 1915. április 18-i, vasárnapi számának írásából, amely a művésznő fotólaboratóriuma megnyitásának apropójából készült: „Van egy laboratórium, amely úgy hat az avatatlanra, mint a laboratóriumok szoktak: kicsit szentély, kicsit patika, kicsit konyha. És végül itt van: Bäck Manci, aki mindezt megalkotta, aki összehozta, tanult, fáradott, költött, talán pazarolt és most tud, és itt akar dolgozni – lehetetlen, hogy valami ne sikerüljön neki.”

Unger Zsolt

„...van a tárgyaknak könnyük...”
(*Vergilius*)

Keskeny szájú, pitykeszemű legény terpeszkedik katonaruhában egy széken. Háta mögött kettétört cégtábla. A fotó itt és az egész könyvben okker és emlék-sárga keveréke. Idegen, álomszerű. A fiú: Ottlik Géza.

Életének ez a mintegy 120 felvétele kevés kivételtől eltekintve a Petőfi Irodalmi Múzeum tulajdonában van, melyet elsősorban Szunyogh Lászlóné, az író utolsó éveinek hűséges őrangyala és egyik örököse adományozott az intézménynek.

Kovács Ida, a kötet szerkesztője Ottlik Géza szellemiségét megőrizve: stílusához, emberi méltóságához, ideges, robbanékony alkatához simulva alakította ki saját Ottlik-élményét.

A remekbe szabott albumot intenzív és izgatott Ottlik újrafelfedezés láza és vágya hatja át: a szerkesztő a felvételek tartalmáról igyekezett minél többet kideríteni, a még élő kortársak emlékmorzsaiból, az adoniszai megjelenésű ember iránt érzett szeretetükből és az író önéletrajzi vonatkozású szövegeiből kovácsolta koherenssé a fénykép-élet-történet fragmentumait.

A fotográfiákat a kötet közreműködői, tervezői, fotósai a lehető legélvezhetőbb formában jelenítették meg. Úgy őrizték meg ezeknek a képeknek karcolt ódonságát, fényeit vagy hibáit, hogy a megjelenő figurák mégis életteliak és líraiak maradtak.

Tandori Dezső bevezető esszéje is méltó felütése a könyvnek: saját fiatalságával párhuzamosan idézi meg Ottlik életművének egészét a fordításoktól a remekművekig, szemlélve a neki különösen kedves írások szellemi üzenetéből, vagy a mára szinte elérhetetlenné vált *Megboldogult* (Evelyn Waugh zseniális kisregénye) keserű szatírájából, mely akárcsak *Az öreg halász és a tenger* vagy a *Copperfield Dávid*, szintén Ottlik zseniális fordítása.

A gyönyörű fotók mellett kiragadott szövegek, felszikkasztó mondatok, rövid aforisztikus kijelentések érintkeznek a művész életének képeivel, bár nem mindig találóan. Magától értetődően jelennek meg a *Prózából* és a *Budából* kiemelt önreflexív gondolatok, ám néhol kicsit visszafogott és gyengébb a szövegválasztás. Mivel a kötet célja a hangulatidézés, nem pedig a képmagyarázat, talán érdemes lett volna többféle Ottlik-szöveget vagy -levelet felhasználni. Ennek ellenére lelkiismeretes és kifinomult a fotó-biográfia; az író legérdekesebb útjairól, életének jellemző eseményeiről, közvetlen családtagokról és barátokról sorra találunk – lehetőség szerint – datált fotókat.

A kamaszkori kötődések, életre szóló barátságok arcképei a szemünk előtt változnak át, s lesz belőlük Szeredy Dani, Medve, a Bocskai katonai iskola a *Buda*, a kőszegi katonai főreál pedig az *Iskola a határon* vizuális felidézője.

Markánsan megjelennek az íróársak: a „nagy négyszer-százas” tagjai (Rónay György, Nemes Nagy Ágnes, Mándy Iván, Pilinszky János), illetve Vas István, Juhász Ferenc és mások fotói. Feleségének, Debreczeni Gyöngyinek folyamatosan változó, elő-előbukkanó arcai pedig kiválóan jellemzik ellentmondásos, ám egész életre szóló kapcsolatukat. Különlegeseek és sejtelmesek azok a szép felvételek is, melyek Nemes Nagy Ágnessel együtt ábrázolják Ottlik Gézát egy szigligeti csónakázás alkalmával. Ez nem jelenti azt, hogy a fotók az író magánszféráját sértik vagy pőrén mutatják meg a magánembert. Épp ellenkezőleg: inkább felöltöztetik Ottlikot. A rejtekezve élő, lenyűgöző íróegénység végre arcot, sőt, arccokat kap.

A könyv borítólapját levéve Ottlik tweedzakójának fotóját látjuk a címlapon, illetve a hátoldalon. Üzenete van ennek az üres zakónak, ennek az elegáns, kopott, igényes darabnak. A diót feltörni talán sosem sikerül, de itt a bizonyíték: a dió azért létezik.

Vajda Ágnes

Ottlik Géza és Koromzay Dénes hegedűművész a Lukács cukrászda előtt, Budapest, 1936 körül

Ottlik vörös foteljében, 1961 körül

„A MÉLTÓ TÚLÉLÉS A BOLDOGSÁG MAGA”

Csodálatos kiállítás búcsúztatója volt a közelmúltban. A mintegy félévig látható Páskádi Géza-kiállítástól vehettünk búcsút mindnyájan, akik szeretjük írásait, csodáljuk, tiszteljük emberi nagyságát. Személyes hangvételű megemlékezések, irodalomelméleti konferencia, előadóestek, egykori lakhelyén lévő emléktábla megkoszorúzása is része volt ennek az évnek. A legnagyobb élményt az író 70. születésnapjára rendezett kiállítás jelentette, mely tartalmában és megjelenítésében nemcsak a szakma, hanem a nagyközönség tetszését is elnyerte. A kiállítást készítette: Maróti István.

Íme néhány látogatói vélemény:

Autentikus, minden szempontból értékes kiállítás állít emléket Páskádi Gézának. Köszönet érte a létrehozóknak.
Csaba Klára

Megrendítő élmény volt végignézni a tárlatot. Azt hiszem, jobban nem lehetett volna megcsinálni.
Takács Ferenc

A kiállítás egy izig-vérig magyar író, költő hű képét vetítette elém. Köszönöm.

Edemik Mónika

Gézám! Fáj, hogy nem kísérhetsz el élőként életutad szemlélésében. Köszönetet így Anikódnak és munkatársaidnak mondhatok.

Borbándy János

Néha, mikor a lélek magára marad, igaz, magányos tüneménynek teremtettek minket, mégis mikor a magány útja túl fájdalmas, csendesen új szavakat keresnek a szemek. És ami a legszebb, hogy ismerős gondolatokra lel az ember. Így léteztem én is, itt ezekben az „ismerős” órákban.

Csordás Csilla

Páskádi gondolatainak minden becsületes, hazáját féltő magyar ember fejében ott kellene lennie. Véleménye nem csupán egy a sok közül, hanem olyan, melyen érdemes építkezni saját életünk során.

Illés Dániel

Öröm és szomorúság ez a kiállítás. Öröm, hogy láthatjuk, szomorúság: mert nincs velünk Páskádi Géza. Pedig nagyon kellenének írásai, szavai, jelenléte a mai világban.
dr. Ihos Ferencné

Végezetül álljon itt egy diáklány bejegyzése:

Nagyon jó lehet múzeumfelügyelőnek lenni, mert akkor minden nap meg lehet nézni ezt a gyönyörű kiállítást.

Árpás Annamária

AZ ELLOPOTT TRAGÉDIA

2004. február elején bezárt a Rejtő-kiállítás. Lapozgatom a Látogatók könyvét, s különös látvány tárul elém. A bejegyzéseket olvasva az az érzésem, a látogatók és a kiállítás készítői igazán „egy hullámhosszon” voltak. Elismerő szavaik felidéznek a régi (vagy új) olvasmányélményeket, a környezetet, melyben Rejtő hősei – mint írják – halhatatlanok. A kiállítás remekül visszaadta könyvei hangulatát, bizonyítja a sok idézet, párbeszéd, melyeket műveiből írtak a vendégek a Látogatók könyvébe.

Néhány bejegyzés:

Sosem mosolyogtam még ennyit kiállításon...

Danó Á.

Köszönet a helyére tett Rejtőért!

(Egy megnyerő ifjú, aki Rejtő által megtalálta életkedvét.)

Nagyon felemelő, hogy gondolatok Rejtő Jenőre! Gratulálok a kiállításhoz!

Tompa M.

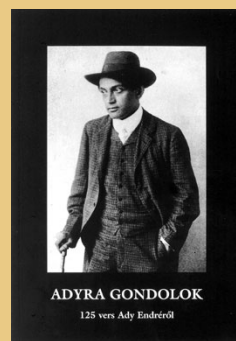
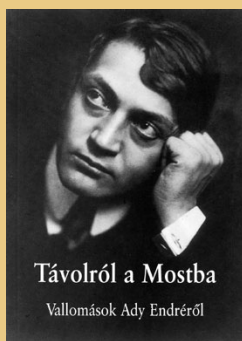
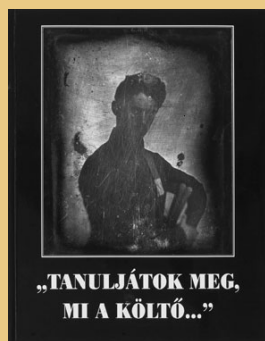
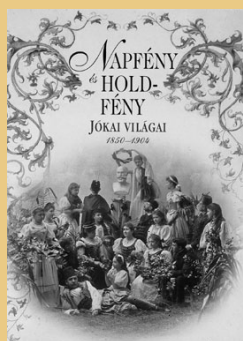
Egy kiállítás az Irodalmi Múzeumban Rejtőnek! Ez igazán megfelelő bosszú számomra, annak a tanárnak, aki hetedikben 1-est adott azért, mert a nyáron csak Rejtőt olvastam!

Kovács I.

Le a kalappal különben lerepül! Nagy elismeréssel gratulálok a rendkívüli empátiával megalkotott kiállításhoz. Vidékre is el kellene vinni és nagy PR-t (propagandát) csapni neki!

Dr. Dudich Endre

...gratulálok a (szó szerint) nem mindennapi kiállításához. Ahhoz az erőfeszítéshez, amely a mai világunkban visszaidézi a halhatatlan Rejtő-világot. Éljen P. Howard, éljen a humor!

A PETŐFI IRODALMI MÚZEUM LEGÚJABB KIADVÁNYAI:

„Költő hazudj, de rajt' ne fogjanak”

Arany János-émlékkiállítás Katalógus
Szerk.: Thuróczy Gergely, PIM, Bp., 2003.

Adyra gondolok - 125 vers Ady Endréről

A verseket válogatta és a kötetet szerkesztette:
Vezér Erzsébet, Maróti István, PIM Bp., 2002. kép

Távolról a Mostba Vallomások Ady Endréről

Szerk.: Vezér Erzsébet, Maróti István,
Magyar Irodalomtörténeti társaság, Bp., 2002. kép

Az igaz ember pedig hitből él

Kerekasztal-beszélgetés a reformációról
Szerk.: Thuróczy Gergely, PIM, Bp., 2002. kép

„Tanuljátok meg, mi a költő...”

A katalógus szövegét írta: Kerényi Ferenc,
PIM, Bp., 2000. kép

Nappény és holdfény Jókai világai, PIM, Bp., 2000. kép

A forradalom után Vereség vagy győzelem?

Szerk.: Cséve Anna, PIM, Bp., 2001.

Gyümölcsfák, rózsák, regények Jókai Mór és a Sváb-hegy

A katalógust összeállította: E. Csorba Csilla – Kalla Zsuzsa,
PIM, Bp., 2001.

Imáttal ima Devecsei Gábor emlékkönyv

Összeállította: Devecseriné Huszár Klára,
Szerk.: Maróti István, PIM, Bp., 2001.

Ment-e a könyvek által a világ elébb?

26 vers Vörösmarty Mihály születésének 200. évfordulóján
Szerk.: Kovács Ida, PIM, Bp., 2001.

Szerb Antal bibliográfia

Összeállította: Nagy Csaba, PIM, Bp., 2001.

Szerb Antal válogatott levelei

Szerk.: Nagy Csaba, PIM, Bp., 2001.

Éltem egyszer én, Márai Sándor Fotók, emlékek, dokumentumok az író életéből

Összeállította: Mészáros Tibor,
Helikon kiadó - PIM, Bp., 2000.

Az irodalom ünnepei Kultusztörténeti tanulmányok

Szerk.: Kalla Zsuzsa, PIM, Bp., 2000.

A magyar emigráns irodalom lexikona

Szerk.: Nagy Csaba,

Argumentum Kiadó – PIM, Bp., 2000.

KIÁLLÍTÁSOK

„Tanuljátok meg, mi a költő...”

Állandó Petőfi Sándor-kiállítás

Nappény és holdfény

Jókai világai
(2004. június 30-ig)

Mándy mozi

Emlékkiállítás az író születésének
85. évfordulójára
(2004. március 31-ig)

„A költészet magasztos templomom”

Kiss József (1843-1921) emlékkiállítás
(2004. március 7-ig)

„Vénusnak szép játéka”

Érotika a magyar irodalomban
(2004. augusztus 31-ig)

„Fortuna szekerén okossan ülj!”

Faludi Ferenc-émlékkiállítás születésének
300. évfordulóján
(2004. május 31-ig)

Ady-oltár

Melocco Miklós szoborkompozíciója, 1977